

Vurderingsretteiing

2012

SAM 3020 Politikk og menneskerettar
Sentralt gitt skriftleg eksamen

Vurderingsrettleiing til sentralt gitt skriftleg eksamen 2012

Denne vurderingsrettleiinga gir informasjon om sentralt gitt eksamen og korleis han skal vurderast. Vurderingsrettleiinga skal vere kjend for elevar, lærarar og føresette i god tid før eksamen. Sensorane skal bruke vurderingsrettleiinga som ei felles referanseramme i arbeidet sitt.

1. Organisering av sentralt gitt skriftleg eksamen i Sosialkunnskap

Førebuing: 1 dag

Eksamen: 5 timar sentralt gitt eksamen med sentral sensur

Førebuingdagen

På førebuingdagen er alle hjelpemiddel tillatne, inkludert bruk av Internett.

Førebuingdagen er obligatorisk skoledag. I førebuingstida kan eleven samarbeide, hente informasjon og få rettleiing.

På førebuingdagen får elevane oppgitt eit tema som dei skal setje seg inn i. Innhaldet i førebuinga skal bidra til å førebu elevane på eksamen, men ikkje vere så konkret at det avslører eksamensoppgåvene.

Til eksamen er heile læreplanen aktuell. Det inneber at elevane til eksamen også kan prøvast i fleire og relevante delar av læreplanen enn det som kan lesast direkte ut av førebuingdelen. Det er derfor viktig at elevane får rettleiing i å sjå dei moglegheitene som førebuingdelen rommar, slik at dei kan møte eksamensoppgåver som koplar innhaldet i førebuingdelen til fleire delar av læreplanen.

Eksamen

Alle hjelpemiddel er tillatne, bortsett frå Internett og andre verktøy som kan brukast til kommunikasjon.

Gjennom opplæringa i det enkelte faget skal elevane ha fått rettleiing i å vurdere kva hjelpemiddel dei vil ha nytte av i arbeidet med å løyse ulike typar oppgåver. Det er eleven sjølv, gjerne i samråd med læraren, som finn fram til kva hjelpemiddel som er formålstenlege for den enkelte til eksamen.

På eksamensdagen vil det arbeidet elevane har gjort, og kjeldene dei eventuelt har brukt i førebuingstida, vere viktige. Elevane må sjølve sørge for at dette materialet er lett tilgjengeleg på eksamensdagen.

Oppgåvetypar

Når det gjeld form og innhald, vil eksamensoppgåvene variere noko frå eksamen til eksamen. Det kan likevel vere nyttig å studere malen for fagleg artikkel (sjå siste side).

2. Bruk av kjelder

Dersom det er aktuelt for eleven å bruke kjelder i svaret, må dei førast opp på ein etterretteleg måte. Det finst ulike måtar å føre opp kjelder på. Det er viktig at kjelder som blir brukte til eksamen, blir førte opp på ein slik måte at lesaren kan finne fram til dei.

Eleven skal føre opp forfattar og fullstendig tittel på så vel lærebøker som annan litteratur. Dersom eleven bruker utskrift eller sitat frå nettsider, skal han eller ho føre opp nøyaktig nettadresse og nedlastingsdato. Elevane bør vise til eventuelle kjelder undervegs i teksten.

Dersom sensor mistenkjer at eit svar inneheld kopiert materiale utan tilvising til kjelder, kan svaret sendast til plagiatkontroll.

For at sensor enkelt skal kunne finne fram til kjeldene, bør eleven føre opp kjelder undervegs i svaret.

3. Vurdering av eksamenssvar

Læreplanen og forskrift til opplæringslova er grunddokument for vurderingsarbeidet. Forskrift til opplæringslova § 3-25 slår fast:

Eksamen skal organiserast slik at eleven kan få vist kompetansen sin i faget. Eksamenskarakteren skal fastsetjast på individuelt grunnlag og gi uttrykk for kompetansen til eleven slik den kjem fram på eksamen.

Det er eleven sin individuelle kompetanse¹ ut frå dei aktuelle måla i læreplanen som skal vurderast. Grunnlaget for å vurdere kompetansen elevane viser i eksamenssvaret, er kompetansemåla i læreplanen for fag.² Vurderinga skal ta utgangspunkt i det eleven meistrar, og ikkje motsett. Deloppgåvene blir ikkje "vekta" mot kvarandre. Det er svaret sett under eitt som blir vurdert. Eksamensoppgåvene blir utforma slik at dei prøver denne kompetansen.

Grunnleggjande ferdigheiter

Grunnleggjande ferdigheiter er integrerte i kompetansemåla, men utgjer ikkje eit sjølvstendig vurderingsgrunnlag. I læreplanen for Politikk, individ og samfunn er den grunnleggjande ferdigheita å kunne uttrykkje seg skriftleg definert slik:

Å kunne uttrykke seg skriftlig i politikk, individ og samfunn innebærer å fremstille tekster presist, strukturert og selvstendig. Det vil si å drøfte samfunnsfaglige tema der momentene kommer i naturlig rekkefølge og blir vurdert i forhold til hverandre. Det betyr også å bearbeide og trekke sammen tekster for å skaffe seg oversikt.

¹ I St.meld. nr. 30 (2003–2004) *Kultur for læring* er kompetanse definert som evna til å møte ei kompleks utfordring eller utføre ein kompleks aktivitet eller oppgåve.

² Forskrift til opplæringslova § 3-3.

I vurderinga av eksamenssvara legg vi vekt på om elevane gir eit *relevant* svar på oppgåva. Vi stiller ikkje noko krav om å avgrense lengda på svaret, men oppgåva blir vurdert ut frå kvalitet og ikkje kvantitet. Eit godt svar er presist og ikkje utflytande.

Om å lese oppgåveteksten godt – og disponere svaret

For at eleven skal kunne gi eit presist og relevant svar på det oppgåva spør om, er det nødvendig å lese heile oppgåveteksten godt. Dette er viktig for at eleven skal kunne vurdere korleis han eller ho skal disponere dei ulike delane av oppgåva. I eksamenssvaret bør eleven

- vise fagleg oversikt og forklare faglege samanhengar
- bruke fagkunnskapar og samfunnsfaglege teoriar, og beherske fagterminologi
- diskutere oppgåva frå ulike synsvinklar og utdjupe aktuelle problemstillingar
- skrive presist og med ein ryddig disposisjon

Sjå også malen for fagleg artikkel til slutt i denne rettleiinga.

4. Karakterar

Sensor skal alltid vurdere den samla kompetansen til eleven, slik han kjem til uttrykk i svaret. Karakteren som blir fastsett, skal vere i tråd med karakterforklaringane i forskrift til opplæringslova §§ 3-4:

- a) Karakteren 6 uttrykkjer at eleven har framifrå kompetanse i faget.*
- b) Karakteren 5 uttrykkjer at eleven har mykje god kompetanse i faget.*
- c) Karakteren 4 uttrykkjer at eleven har god kompetanse i faget.*
- d) Karakteren 3 uttrykkjer at eleven har nokså god kompetanse i faget.*
- e) Karakteren 2 uttrykkjer at eleven har låg kompetanse i faget.*
- f) Karakteren 1 uttrykkjer at eleven har svært låg kompetanse i faget.*

Kjenneteikna på måloppnåing beskriv nærmare kva for eksempel "god kompetanse i faget" vil seie for eit bestemt fag til skriftleg eksamen.

5. Kjenneteikn på måloppnåing – om å lese skjemaet (matrisa) på neste side:

Matrisa viser kva som krevst for å oppnå dei ulike karakterane for "drøfting", "utgreiing", "forklaring" osv. Ved å bli meir bevisst på kva som krevst på dei ulike karakternivåa, skal det vere mogleg å betre sine egne prestasjonar.

Kjennetegn på måloppnåelse, politikk og menneskerettigheter

Ferdighet/kompetanse	Eksempel på kompetansemål	Karakteren 2	Karakterane 3 og 4	Karakterane 5 og 6
Beskrive eller presentere	<ul style="list-style-type: none"> • <i>beskrive</i> hovudlinjer i den politiske utviklinga i Noreg etter 1814 • <i>presentere</i> avgjerdsprosessar i aktuelle politiske saker 	Eleven uttrykkjer enkle fakta med eigne ord.	Eleven formidlar stoffet samanhengande og med relevant stoffutval.	Eleven formidlar relevant stoff nyansert, sakleg og presist med klar og logisk struktur.
Finne fram til kjenneteikn for	<ul style="list-style-type: none"> • <i>gjere greie</i> for rettsreglar og avtalar i internasjonal politikk og bruksområda deira • <i>gjere greie</i> for samanhengar mellom menneskerettar og demokrati 	Eleven viser oversikt over enkelte relevante moment.	Eleven gir uttrykk for ei samanhengande, strukturert og dekkjande oversikt over nokre sentrale moment.	Eleven gir ei sakleg, utfyllande, strukturert og sjølvstendig oversikt over fleire sentrale moment.
Gi eksempel på	<ul style="list-style-type: none"> • <i>finne fram til kjenneteikn</i> på demokrati 	Eleven kjenner att enkelte sentrale trekk ved det aktuelle omgrepet eller emnet.	Eleven bruker fleire av dei viktigaste trekkka ved det aktuelle omgrepet eller emnet ved identifiseringa.	Eleven identifiserer presist, utdjupande og klart avgrensande.
Forklare	<ul style="list-style-type: none"> • <i>gi eksempel</i> på brot på sivile og politiske rettar og på sosiale, økonomiske og kulturelle rettar i ulike delar av verda 	Eleven gir eit avgrensa tal på eksempel med ein viss relevans.	Eleven gir fleire gode og treffande eksempel med ei viss breidd.	Eleven gir fleire ulike og illustrerande eksempel med god breidd og sjølvstende i utvalet.
Tolke eller analysere	<ul style="list-style-type: none"> • <i>forklare</i> forskyvingar i makt og påverknad mellom politiske institusjonar og aktørar i moderne samfunn • <i>forklare</i> korleis demokratiske institusjonar fungerer 	Eleven trekkjer fram enkelte relevante moment med ein viss samanheng.	Eleven viser ei viss grunnleggjande forståing av årsaksforhold.	Eleven framstiller årsaksforhold på ein utdjupande, logisk og godt grunnleggjande måte.
Samanlikne	<ul style="list-style-type: none"> • <i>tolke</i> hovudlinjer i den politiske utviklinga i Noreg etter 1814 	Eleven undersøker delvis eit saksforhold eller tema basert på eit smalt utval moment.	Eleven analyserer samanhengande og strukturert eit utvalmoment i lys av fagleg teori.	Eleven analyserer sjølvstendig og kritisk eit breitt utval moment med solid fagleg forankring og logisk struktur.

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>analysere</i> korleis politiske avgjerder blir påverka av internasjonalisering 			
Diskutere, vurdere og drøfte	<ul style="list-style-type: none"> • <i>diskuterer</i> rolla massemedia har som internasjonal aktør • <i>drøftevilkår</i> for medborgarskap og demokratiske styreformar • <i>vurderer</i> rolla internasjonale aktørar har i verdssamfunnet • <i>drøfte</i> problemstillingar om fred og tryggleik, økonomi, miljø, utvikling og bistand i tilknytning til internasjonalt samarbeid 	Eleven har med enkelte relevante argument og prøver å vege dei mot kvarandre.	Eleven presenterer relevante argument og greier i nokon grad å vege dem mot kvarandre og trekkje ein konklusjon.	Eleven presenterer sentrale argument og veg dem mot kvarandre på ein sjølvstendig måte. Eleven trekkjer på bakgrunn av dette ein logisk og sjølvstendig konklusjon

Eksempel på mal for fagleg artikkel i eksamenssamanheng

Mange eksamensoppgåver i Politikk og menneskerettar føreset at eleven skriv ein lengre, samanhengande tekst. Elevane kan velje å bruke denne malen som eit verktøy for å disponere svaret sitt, jf. den grunnleggjande ferdigheita å *kunne uttrykkje seg skriftleg* i læreplanen for Politikk, individ og samfunn. Denne malen er berre eit forslag; eit svar kan også disponerast på andre måtar.

Innleiing:

- I innleiinga beskriv du kort kva svaret ditt skal handle om. Avgrensing og konkretisering av problemstillinga og eventuelle delproblemstillingar høyrer også til denne delen.

Hovuddel:

- I hovuddelen beskriv du *teori* som belyser problemstillinga din.
- *Argumentasjonsdelen*, der du drøftar problemstillinga med dine egne argument ut frå teori og faktakunnskap, er heilt sentral her.

Konklusjon:

- Her gir du ei kort og presis oppsummering av dei viktigaste punkta i hovuddelen.
- Avslutt med eit kort svar på den innleiande problemstillinga.

Kjelder:

- Her set du opp referanselista.

Schweigaards gate 15
Postboks 9359 Grønland
0135 OSLO
Telefon 23 30 12 00
www.utdanningsdirektoratet.no